

Research Paper

The Model for the Transition of Successful Schools to Sustainable Schools

Qasem Shourmij¹, Zohreh Shakibaei², Fariman Ebrahimzadeh³

1. PhD Student, Department of Educational Sciences, Tonekabon Branch, Islamic Azad University, Tonekabon, Iran.

2. Department of Educational Management, tonekabon Branch, Islamic Azad University, tonekabon, Iran.

3. Department of Educational Management, shirvan Branch, Islamic Azad University, Shirvan, Iran.

Received: 2022/12/07

Accepted: 2023/02/07

PP: 65-78

Use your device to scan and read the article online

DOI:

[10.30495/jedu.2024.31307.6277](https://doi.org/10.30495/jedu.2024.31307.6277)**Keywords:**

Sustainable Schools

Successful Schools

Transition to Sustainable Schools

Abstract

Introduction: Education and Training is considered as one of the most important factors for the progress of every society; developed communities have proved to possess a progressive and advanced educational system. Establishing successful and qualified schools which survive with the passage of time and turn into experienced and permanent schools is the ultimate purpose of all educational systems. Permanent schools are the product of a collection of internal and external parameters in school and quality in schools necessitates team work and coordinating all internal parameters in school system. Therefore, the purpose of the present study is to identify the components and indicators of transmitting from successful schools to permanent one and to provide a qualitative pattern.

Research Methodology: The present research is practical in terms of purpose and could be considered a mixed research in method. First, the components and indicators of transmitting from successful schools permanent ones were extracted by theoretical foundation, 13 components and 132 indicators were consensed by the experts by Delphi method. The statistical population of the research includes the teachers and principals of permanent and successful schools the managers and the researches in the field of education; the data was collected by researcher-made questionnaire from 386 questions as the statistics sample. Structural equation modeling (PLS method) has been used for the analysis of the data

Findings: The thirteen effective components in the transition pattern of successful schools to permanent schools are listed respectively; the educational basics and methods with the path coefficient of (0.118), the culture and society (0.111), the managerial characteristics (0.105), the architecture and building and technology with the path coefficient of 0.102, the educational contents (0.66), teachers' characteristic (0.093), the methods of permanent schools and government (0.089), the goals of permanent schools (0.082), human relations and cooperation (0.071), the family (0.066), the students' characteristics (0.063), and the components of organization and management (0.055).

Conclusion: The results of the research show that the component of educational principles and methods has the greatest impact on the model of transition from successful schools to sustainable schools; Culture and society are second in importance; The component of the manager's characteristics is the third influential component, and the architecture, building and equipment component is the fourth component influencing the transition of successful schools to sustainable schools.

Citation: Shourmij Qasem, Shakibaei Zohreh, Ebrahimzadeh Fariman.(2024). The Model for the Transition of Successful Schools to Sustainable Schools. Journal of New Approaches in Educational Administration; 15(3):65-78

Corresponding author: Zohreh Shakibaei**Address:** Department of Educational Management, Tonekabon Branch, Islamic Azad University, Tonekabon, Iran.**Tell:** 02155791101**Email:** shakibaei.z@gmail.com

Extended Abstract:

Introduction:

Introduction and purpose: Education and Training is considered as one of the most important factors for the progress of every society; developed communities have proved to possess a progressive and advanced educational system. Establishing successful and qualified schools which survive with the passage of time and turn into experienced and permanent schools is the ultimate purpose of all educational systems. Permanent schools are the product of a collection of internal and external parameters in school and quality in schools necessitates team work and coordinating all internal parameters in school system. The bulk of research on permanent and successful schools in our country is theoretical and deals with the importance and benefits of professional principles in educational management. The insufficient research on successful schools in Iran, the significance of principles to transit from successful schools to permanent ones, for the stability and development of these schools, moving toward permanent schools for economical development, and the need for formulating effective strategies to reinforce the efficacy of schools necessitate presenting a pattern for transiting from successful schools to permanent ones. Therefore,

Goal:

The goal of present study is aims to present a pattern for transiting from successful schools to permanent ones; the main question is “what pattern is proper to transit from successful schools to permanent ones”?

Method:

The present research is practical in terms of purpose and could be considered a mixed research in method. First, the components and indicators of transmitting from successful schools to permanent ones were extracted by theoretical foundation, 13 components and 132 indicators were consensed by the experts by Delphi method. The experts' panel includes 22 experts in education management, educational sciences, educational planning, the philosophy of education and higher education management who were selected by snow-ball sampling method. In the next step, using identified components and indicators in the qualitative section and summing up the expert's view, a researcher made questionnaire was designed to deal with hypothesized (qualitative) model test by collecting the real data from statistical population; survey research method was used in this stage. In the quantitative phase, the statistical population includes the principals and teachers in permanent and successful schools, and also the managers and researchers in the field of education. To calculate the statistical sample, Cochran infinite statistical population was used which was estimated 385 people based on the formula. To analyze the data, structural equation model by PLS method was used to estimate the path coefficient. To Estimate T, Bootstrapping test was used by the third version of Smart-PLS software.

Findings:

The thirteen effective components in the transition pattern of successful schools to permanent schools are listed respectively; the educational basics and methods with the Path coefficient of 0.118, the culture and society with the path coefficient of 0.111, the managerial characteristics with the path coefficient of 0.105, the architecture and building and technology with the path coefficient of 0.102, the educational contents with the path coefficient of 0.66, teachers' characteristic with the path coefficient of 0.093, the methods of permanent schools and government with the path coefficient of 0.089, the goals of permanent schools with the path coefficient of 0.082, human relations and cooperation with the path coefficient of 0.071, the family with the path coefficient of 0.066, the students' characteristics with the path coefficient of 0.063, and the components of organization and management with the path coefficient of 0.055. All observable variables (indicators) have external factor load (external weights) more than 0.5 on hidden variables of research (components) and their effect is acceptable in the research model. Also the results of the estimated data show that the relationship between the 13 components and dependent variable (permanent schools) confirms by 99percent certainty the link between the components of the model considering the amount of t which is over 2.56. The identified components explicate 99 percent of the changes in this model; the Q2 indicator of the all model for predicting the changes of the model for transiting from successful schools to permanent ones equals 0.906. It means that all the components of the presented model all together predict 90.6 percent of the changes in permanent schools and the rest of the changes are related to the factors which are not identified in this model. The GOF indicator of this model was approximately estimated 0.951 which accounts for the strong utility of the model.

Results:

This research has been done for the first time to identify the transitory components and indicators from successful to permanent schools for an educational organization and it could be considered a scientific and well-founded model for successful schools that can facilitate the transition of successful schools to permanent ones through presented general guidelines. Also presenting a transition pattern from successful schools to permanent ones would help successful schools to identify their weak points and attempt to remove deficiencies, reinforce the strong points, to map and design the path considering the conditions, to apply their own facilities and effective factors, and to attract the maximum cooperation of the beneficiaries by creating a horizon. The managers have undeniable role, and they should do their best to rail and manage these schools considering the principles of education administration and scientific methods.

الگوی گذار مدارس موفق به سوی مدارس ماندگار

قاسم شورمیج^۱، زهره شکیبایی^{۲*}، فریمان ابراهیم زاده^۳

۱. دانشجوی دکتری گروه علوم تربیتی، واحد تنکابن، دانشگاه آزاد اسلامی، تنکابن، ایران.

۲. دانشیار گروه علوم تربیتی، واحد تنکابن، دانشگاه آزاد اسلامی، تنکابن، ایران.

۳. استادیار گروه علوم تربیتی، واحد شیروان، دانشگاه آزاد اسلامی، شیروان، ایران.

چکیده

مقدمه و هدف: یکی از مهم‌ترین عوامل پیشرفت هر جامعه، آموزش و پرورش آن جامعه است و تجربه نشان داده است که جامعه‌ای پیشرفته است که سیستم آموزشی پیشرفته و مترقی داشته باشد. هدف تمامی نظام‌های آموزشی، برپا کردن مدارس موفق و با کیفیت است که در گذر زمان باقی بمانند و تبدیل به مدارس با تجربه و ماندگار شوند. مدارس ماندگار محصول مجموعه‌ای از عوامل داخلی و خارجی در مدارس هستند و کیفیت مدارس مستلزم تلاش و کار جمعی و هماهنگی کلیه پارامترهای داخلی نظام مدرسه است. از این هدف پژوهش حاضر شناسایی مؤلفه و شاخص‌های گذار از مدارس موفق به مدارس ماندگار و ارائه الگویی کیفی می‌باشد.

روش شناسی پژوهش: پژوهش حاضر از بُعد هدف، کاربردی و از لحاظ روش، یک پژوهش ترکیبی (آمیخته) می‌باشد. در این پژوهش ابتدا با استفاده مبانی نظری، شاخص و مؤلفه‌های گذار مدارس موفق به مدارس ماندگار استخراج گردید و به روش دلفی ۱۳ مؤلفه و ۱۳۲ شاخص مورد اجماع خبرگان قرار گرفت. جامعه آماری این پژوهش مدیران و آموزگاران مدارس ماندگار و مدارس موفق، مدیران و پژوهشگران حوزه آموزش و پرورش هستند که داده‌های مورد نیاز با پرسش نامه‌ای محقق ساخته‌ای از بین ۳۸۶ به عنوان نمونه آماری جمع‌آوری گردید. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش مدل‌یابی معادلات ساختاری به روش PLS استفاده شده است.

یافته‌ها: مؤلفه‌های اصول و روش‌های آموزشی، فرهنگ و جامعه، ویژگی‌های مدیر، معماری و ساختمان و تجهیزات، محتوای آموزشی، ویژگی‌های معلمان، روش‌های مدارس ماندگار و دولت و حاکمیت، اهداف مدارس ماندگار، روابط انسانی و مشارکت، خانواده، ویژگی‌های دانش‌آموزان و مؤلفه سازمان و مدیریت به ترتیب سیزده مؤلفه تأثیر گذار در الگوی گذار مدارس موفق به مدارس ماندگار هستند.

بحث و نتیجه‌گیری: نتایج پژوهش نشان می‌دهد که مؤلفه اصول و روش‌های آموزشی بیشترین تأثیر را در الگوی گذار مدارس موفق به مدارس ماندگار دارد؛ فرهنگ و جامعه در جایگاه دوم اهمیت می‌باشد؛ مؤلفه ویژگی‌های مدیر سومین مؤلفه تأثیر گذار و مؤلفه معماری و ساختمان و تجهیزات چهارمین مؤلفه تأثیر گذار بر گذار مدارس موفق به مدارس ماندگار است.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۹/۱۶

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۱/۱۸

شماره صفحات: ۶۵-۷۸

از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید

DOI:

10.30495/jedu.2024.31307.6277

واژه‌های کلیدی:

مدارس موفق

مدارس ماندگار

گذار به مدارس ماندگار

استناد: شورمیج قاسم، شکیبایی زهره، ابراهیم زاده فریمان (۱۴۰۳). الگوی گذار مدارس موفق به سوی مدارس ماندگار. دوماهنامه علمی- پژوهشی رهیافتی نو در مدیریت آموزشی. ۱۵ (۳): ۶۵-۷۸.

* نویسنده مسوول: زهره شکیبایی

نشانی: دانشیار گروه علوم تربیتی، واحد تنکابن، دانشگاه آزاد اسلامی، تنکابن، ایران.

تلفن: ۰۲۱۵۵۷۹۱۱۰۱

پست الکترونیکی: shakibaei.z@gmail.com

مقدمه

نظام آموزشی و مدارس، کلید فتح آینده هستند (Safi, 1997) و از دیرباز انتظار از آموزش و پرورش این بوده که انسان‌های فردا را تربیت کند و نسل امروز را برای زندگی در جامعه‌ی فردا آماده سازد. نقش شکفت انگیز آموزش و پرورش در زندگی انسان و شکوفایی استعدادها و ارزش‌های والای انسانی بر هیچکس پوشیده نیست. آموزش و پرورش نه تنها می‌تواند در رشد اخلاقی، رفتاری و حتی جسمانی افراد مؤثر باشد، بلکه وسیله‌ای در جهت رفع نیازهای حقیقی و مصالح اجتماعی به شمار می‌آید یعنی نقش آموزش و پرورش نه تنها در عینیت بخشیدن به زندگی مادی و معنوی فرد متوقف و محدود نمی‌شود بلکه تمام شؤون اجتماعی او را در بر می‌گیرد و عامل رشد و تحول اساسی جامعه می‌گردد. «اگوست کنت»^۱ پیشرفت و ترقی بشر را به آموزش و پرورش صحیح بستگی وابسته می‌داند و معتقد است تعلیم و تربیتی صحیح است که حس تفاهم را بین افراد پرورش می‌دهد. «وارد»^۲ جامعه‌شناسی آمریکایی معتقد است تعلیم و تربیت در پیشرفت اجتماع اثر فراوان دارد زیرا اگر انسان صحیح پرورش یابد، قادر به حل مشکلات موجود خود خواهد بود و مشکلاتی را که در راه پیشرفت و ترقی اقتصادی و اجتماعی است، از بین خواهد برد. «پیازه» روانشناس برجسته روانشناسی رشد نیز عقیده دارد هدف اساسی آموزش و پرورش بار آوردن افرادی است که بتوانند دست به کارهای خلاق و تازه برنند (Shawardi, 1993).

«آدام اسمیت» به نگاه از منظر اقتصادی به مقوله آموزش معتقد است که آموزش افراد در واقع نوعی سرمایه‌گذاری در آنهاست و انسان‌ها با آموزش به سرمایه‌مبدل می‌شوند و جامعه می‌تواند از توان تولید آنها به صورت بهتری بهره‌مند گردد. تنویر شولتز نیز بر اهمیت و ضرورت توجه به سرمایه‌انسانی در تحلیل‌های اقتصادی تأکید فراوان دارد. و معتقد است، توانایی‌های اکتسابی انسان‌ها مهم‌ترین منبع رشد بهره‌وری و توسعه اقتصادی سال‌های اخیر به حساب می‌آید و آموزش و پرورش به عنوان مهم‌ترین سرمایه‌گذاری در انسان دارای موثرترین نقش در رشد توسعه جوامع می‌باشد. (Emadzadeh & Hashemian, 1995) بنابراین ضرورت دارد برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران آموزشی، معلمان و مسئولان آموزش و پرورش، الزامات و مقتضیات زندگی فردا را بشناسند تا بتوانند دانش و بینش لازم را در کودکان و جوانان برای فعالیت در جامعه فردا پرورش دهند. و سازمان‌های آموزشی هر جامعه، همانند سازمان‌های دیگر سعی در تحقق اهداف سازمان‌های خود را در اولویت قرار می‌دهند (Hassani & Sameri, 2010) مدرسه اثربخش و کارآمد «مدرسه‌ای است که در آن محیط یادگیری مطلوبی برای توسعه شناختی، عاطفی، روانی - حرکتی، اجتماعی و زیبایی‌شناختی دانش‌آموزان فراهم شده است» (Balci, 2008). مدارس مؤثر نیز باید ویژگی‌های خاصی داشته باشند. در مطالعات موجود این ویژگی‌ها به شیوه‌های مختلف طبقه‌بندی شده است (Brighouse and Tomlinson, 1991). امروزه ضرورت و نقش آموزش و پرورش را فقط در توسعه مهارت‌ها، قابلیت‌های شناختی، آموزش و آماده کردن دانش‌آموزان برای ورود به مدارج تحصیلی بالاتر خلاصه نمی‌کنند، بلکه آن را عامل و اساس هرگونه تحول آغازین در عرصه رشد و توسعه اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی می‌دانند (Nguyen, 2020) و از این رو است که تحلیلگران معتقدند، محیط آموزش و طرح‌های آن‌ها ممکن است بر جسم و روحیه فرد گاهی تأثیر مثبت و گاهی منفی داشته باشند که برای تقویت جنبه‌های مثبت و از بین بردن جنبه‌های منفی باید مدارس به‌خوبی سازماندهی شود (Sharkey & Gash, 2020).

در جوامع امروزی جریان پرورش کودکان از خانواده‌ها آغاز می‌شود، ولی سازمانی خاصی به نام مدرسه، مسئولیت ایفای این وظیفه را به‌طور رسمی به عهده دارد؛ یعنی رشد و پرورش دانش‌آموز در ابعاد جسمانی، شناختی، عاطفی و اجتماعی وظیفه اصلی مدرسه است. (Alaghehband, 2017, 64). بی‌شک یکی از مهم‌ترین عوامل پیشرفت هر جامعه، آموزش و پرورش آن جامعه است و تجربه نشان داده است که جامعه‌ای پیشرفته است که سیستم آموزشی پیشرفته و مترقی داشته باشد و برعکس، قومی منحط و یا دچار رکود است که دارای نظام آموزشی عقب‌مانده و راکد باشد و این نکته قابل تعمیمی است که در مورد ابعاد مختلف و در همه زمینه‌های سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و حتی مذهبی و اخلاقی و در رابطه با کلیه جوامع انسانی صادق است. هر ساله بخش زیادی از بودجه کشور صرف آموزش در مدارس می‌شود که از اثربخشی کمی برخوردار بوده و نه تنها تأثیر چندانی در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان ندارند بلکه با افت تحصیلی زیادی مواجه هستیم، با این وجود در کنار همین مدارس با مدرسی هم‌روبرو می‌شویم که با همان امکانات و شرایط، افرادی باسواد و کارایی بالا تحویل جامعه می‌دهند و از این جهت با استقبال عموم مردم برای ورود به این‌گونه مراکز روبرو می‌شوند (Shahbazi, Nooryan, 2013).

علاقه وافر نسبت به شناخت ابعاد و ویژگی‌های یک مدرسه موفق و اثربخش، ریشه‌ای کهن و آینده‌ای دور مدت دارد، چراکه به‌طور مداوم یافته‌های تازه‌ای نمایان می‌شود. بر همین اساس است که از اثربخشی مدرسه با عبارت «یک سفر بی‌پایان» یاد شده است (Lezotte, 1991). مطالعات نشان می‌دهد که مفهوم اثربخشی مدرسه در حال گسترش است و با توجه به این واقعیت که پیشرفت دانش‌آموزان تحت تأثیر محیط

1 Auguste Comte

2 Lester Frank Ward

قرار دارد و مدرسه به‌عنوان اصلی‌ترین محیط تعلیم و تربیت این دانش‌آموزان، بررسی ویژگی‌ها و دلایل موفق بودن این مدارس می‌تواند چشم‌انداز روشنی را برای الگوگیری سایر مدارس به سمت بهبود کیفیت تعلیم و تربیت و تبدیل شده به مدارس اثربخش و موفق، ایجاد نماید. پژوهش در باب ویژگی‌های مدارس موفق و اثربخش شروعی غیرمنتظره داشته است. کولمن و همکاران^۱ (۱۹۶۶) و جنکر و همکاران^۲ (۱۹۷۲) در دو پژوهش مجزا به این نتیجه دست یافتند که «زمینه خانوادگی» و «پایگاه اقتصادی-اجتماعی» دانش‌آموزان منجر به ایجاد یک مدرسه اثربخش می‌شود و مدعی بودند که فرایندهای مدرسه (آنچه در درون مدرسه اتفاق می‌افتد) نقشی در اثربخشی آن ندارد که یافته‌های آنها به‌شدت مورد انتقاد قرار گرفت و انتقادات مطرح شده منجر به شکل‌گیری روند جدیدی از پژوهش‌ها با عنوان «پژوهش‌های اثربخشی مدرسه» شد (Reynolds and Crimmins, 1990; Tedley and Reynolds, 2000). در نظر گرفتن این واقعیت نیز مهم است که مدرسه سازمانی است که در محیط پیچیده اجتماعی و در حال تغییر عمل می‌نماید که در حل و فصل کارهای خود، دارای منابع بسیار محدود و شامل گروه‌های مختلف علاقه‌مند، مانند سازمان‌های مدیریت آموزشی، مدیریت مدارس، معلمان، دانش‌آموزان، والدین، مالیات‌دهندگان، جامعه می‌باشد. تمام گروه علاقه‌مند فوق ممکن است انتظارات متفاوتی از فعالیت‌های انجام شده توسط مدرسه داشته باشند؛ بنابراین، معیارهای ارزیابی اثربخشی مدرسه ممکن است متفاوت باشد (Cheng, 1993) بنابراین هنگام صورت‌بندی تعریف یک مدرسه اثربخش، تأکید بر توافق بین گروه‌های علاقه‌مند در ارتباط با ارزش‌های که مدرسه درصدد اجرای آن است، مهم است. همچنین در گذشته کانون تمرکز اصلاحات، بر تغییرات و نوآوری سراسری به‌ویژه در نظام برنامه‌ریزی درسی و تربیت معلم بود؛ ولی اکنون به مدرسه معطوف شده است. (Alagheband, 2017) هر مدرسه در شرایط خاصی و در ظرفیت توسعه خاصی که دارد، فعالیت می‌کند، لذا، معیارهای اصلاح کیفیت باید مدرسه مدار باشد نه هنجارمدار.

شبکه تحقیق و توسعه جهانی در حوزه آموزش «آینده آموزش» در پژوهش با عنوان «آیا به وجود مدارس نیازی هست؟» بانگاهی ۱۰-۲۰ یا ۵۰ ساله به موضوع آموزش در سال ۲۰۱۸ در بین ۱۶۴ نفر از پژوهشگران و آینده‌پژوهان حوزه آموزش، مدارس و دانشگاهها اجرا نموده است که ۷۱ درصد معتقدند بودند آینده‌نیازمند مدارس است و ۲۹ درصد بر این باور بودند که آینده، نیازی به مدارس ندارد (Sprouz, 2018). مدرسه مکانی امن و غنی شده از برنامه‌های آموزشی و پرورشی برای همه دانش‌آموزان است و نقش آن علاوه بر ارتقای دانش و مهارت دانش‌آموزان، ایجاد آمادگی در آنان متناسب با انتظارات حال و آینده جامعه است. در افق چشم‌انداز ۲۰ ساله کشور، مدرسه تبدیل به مکانی خواهد شد که دانش‌آموزان از حضور فعال در آن لذت می‌برند و از ترک نمودن آن اکراه دارند (Hajibabayi, 2012). هدف تمامی نظام‌های آموزشی، برپا کردن مدارس موفق و با کیفیت است که در گذر زمان باقی بمانند و تبدیل به مدرسی با تجربه و ماندگار شوند (Mashayekhi, Nadi & karimi, 2020). کیفیت مدارس مستلزم تلاش و کار جمعی و هماهنگی کلیه پارامترهای داخلی نظام مدرسه است (Sadigh Akbari & Noori, 2014). در صورتی که مدارس ماندگار محصول مجموعه‌ای از پارامترهای داخلی و خارجی در مدارس هستند. مدارس ماندگار به‌عنوان پایدارترین شکل مدرسه در نظام آموزش و پرورش همواره در معرض پرسش‌هایی در قبال کیفیت خود بوده‌اند. مدارس موفق بیشتر به جنبه کمی (داشتن دانش‌آموزان با نمره عالی، قبولی در مدارس با کیفیت‌تر در مقاطع بالاتر، قبولی در کنکور ...) توجه داشته‌اند، در صورتی که مدارس ماندگار برآیندی از کمیت و کیفیت است. (Mashayekhi, Nadi & karimi, 2020). مدارس ماندگار در دنیا به این بخش توجه نمودند که دانش‌آموزانی با ذهن کاربردی برای جامعه فردا آموزش دهند. در صورتی که در کشورهای جهان سوم تمام مدارس تنها به نتایج نظری و تئوری توجه داشته‌اند (Burriss & Cimarusti, 2021). نحوه گذار از مدارس موفق به مدارس ماندگار و عوامل مؤثر بر آن مسئله‌ای بسیار مهم است که همواره دغدغه متخصصان تعلیم و تربیت بوده است. عواملی همچون خانواده، محیط زندگی، مدرسه و خدمات مدرسه، معلمان، مدیران، برنامه آموزشی دانش‌آموز، قوانین و مقررات مدرسه، جو مدرسه، فرهنگ مدرسه، انتظارات جامعه از مدرسه نیروی انسانی متخصص و متعهد، مدیریت آموزشی قوی، ویژگی‌های فراگیران، فرایندهای یادگیری و یاددهی (Habibi et al, 2014)، همچنین کیفیت معماری در محیط‌های یادگیری (Khosrowjerdi & Mahmoudi, 2013). محققان به پیچیدگی ارتباط بین شکل و خواص فیزیکی مدارس و آموزش و یادگیری پی برده‌اند. در واقع فضای ظاهری خوب و کافی، تجهیزات لازم در مدرسی که با پیشینه و صبغه بسیار موفق کار کرده‌اند فراهم می‌شود (Arioder et al, 2020)؛ اما این‌ها تنها نیاز مدارس امروز نیست، مدارس از نقش بی‌بدیلی در جریان جامعه‌پذیری و جهت‌گیری افراد نسبت به‌نظام سیاسی و همچنین تحولات سیاسی برخوردار می‌باشند و به‌مثابه نخستین محیطی که فرد، خود را در اجتماع می‌یابد، نقش مؤثری در جهت‌گیری‌های سیاسی و اجتماعی دانش‌آموزان ایفا می‌کنند که در نهایت منجر به تأمین جنبه دیگر (کیفی) آموزش می‌شود (Neutzling et al, 2019). در گذشته مدارس ماندگار تعریف دیگری را داشتند و تنها به بخش ساختمانی و قدمت تاریخی آن اهمیت داده می‌شد که اینک مدارس اسلامی ماندگار در ایران، دامنه گسترده‌ای را شامل می‌شد که عموماً با رویکرد کلی ترویج

1 kolman et al

2 jenkez et al

مفاهیم و معارف اسلامی به تربیت دانش‌آموزان می‌پرداختند (Mashayekhi, Nadi & karimi, 2020). مدیران این مدارس به دنبال ایجاد یک فضای آموزشی با علقه‌های اسلامی بودند و تنها دانش‌آموزان را با مکتب اسلام با تجهیزات آن زمان (مکتب‌خانه‌ای) اداره می‌کردند ولی امروزه تعریف موفقیت و ماندگاری برای مدارس بسیار تغییر کرده است و آن اینکه امروزه تنها دستیابی به بخش جسمی و توانایی علمی که تعریفی برای موفقیت مدرسی همچون مدرسه احسان، فرهنگیان، قلم چی و... که قصد فراهم آوردن محیط کاملاً علمی را داشتند و سعی در تربیت دانش و دانسته‌های دانش‌آموزان را دارند، کافی نیست و دغدغه امروز هر جامعه داشتن نسلی با دانش‌های نظری، عملی، اجتماعی، سیاسی، فرهنگی، اقتصادی و مهارت‌های فردی و گروهی است که این تنها در سایه تقویت مدارس با تجربه‌های موفق در زمینه‌های نظری و عملی قابل دستیابی است.

شورای عالی آموزش و پرورش با الحاق مواردی به آیین‌نامه گسترش مشارکت‌های مردمی در مدارس مصوب هفتصد و ششمین جلسه شورای عالی در تاریخ ۱۳۸۳ برای استفاده در آن دسته از مدرسی که از قدمت تاریخی و سوابق درخشان علمی، آموزشی و فرهنگی در سطوح ملی یا استانی برخوردار هستند و در این مصوبه مدارس ماندگار نامیده می‌شوند موافقت کرد (Hatamian et al, 2017). این مدارس به پیشنهاد سازمان آموزش و پرورش استان و تأیید شورای آموزش و پرورش استان و تصویب کمیسیون معین شورای عالی آموزش و پرورش انتخاب می‌شوند. این مدرسه دارای هیئت امانا است. مدیر این‌گونه مدارس علاوه بر داشتن شرایط احراز مدیریت مدارس باید حداقل مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد و سابقه مدیریت موفق در سایت منطقه بوده و مدیر به پیشنهاد هیئت امانا و تأیید رئیس سازمان آموزش و پرورش استان منصوب می‌شود (Hatamian et al, 2017).

عابدی کوشکی و زین‌آبادی به بررسی یافته‌های مطالعات تجربی در زمینه مدیریت مدارس موفق، پیشینه بین‌المللی مدارس موفق و یافته‌های طرح ISSPP^۱ پرداخته‌اند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که مدیریت مدرسه دومین عامل تأثیرگذار در یادگیری دانش‌آموزان است و تقریباً همه مدیران مدارس موفق از همان شیوه‌های رهبری پایه استفاده می‌کنند (بیشترین شواهد را به خود اختصاص داده‌اند و ما نیاز داریم ویژگی‌های مدیران مدارس موفق و روش آن‌ها برای رسیدن به موفقیت‌ها و پیشرفت‌های تحصیلی دانش‌آموزان را در کشورمان بازتعریف کنیم. مطالعات مروری مقالات مربوط به طرح ISSPP، که به ویژگی‌های مدیران مدارس موفق اشاره دارد، در قالب هفت اصل تنظیم و تدوین شده است:

۱) مدیریت مدرسه دومین عامل تأثیرگذار در یادگیری دانش‌آموزان است (۲) تقریباً همه مدیران مدارس موفق از شیوه‌های رهبری پایه استفاده می‌کنند؛ ۳) شیوه‌های اجرای قواعد به دست هریک از مدیران، مسئولیت‌پذیری آن‌ها را نشان می‌دهد؛ ۴) رهبران مدرسه، با تأثیرگذاری در انگیزه، تعهد و شرایط کاری معلمان، غیرمستقیم و مؤثرتر، آموزش و یادگیری را بهبود می‌بخشند؛ ۵) توزیع گسترده رهبری مدرسه تأثیر بیشتری در مدارس و دانش‌آموزان دارد؛ ۶) الگوی رهبری توزیع شده معمولاً از الگوهای رهبری متمرکز مؤثرتر است؛ ۷) بخش کوچکی از ویژگی‌های شخصی مدیران قسمت بزرگی از میزان اثربخشی آن‌ها را نشان می‌دهد (Abedi Kooshk, & Zeinabadi, 2021).

زین‌آبادی و عبدالحسینی در پژوهشی دیگر تحت عنوان «مدرسه موفق، مدیر موفق مطالعه تطبیقی یافته‌های پروژه بین‌المللی مدیر مدرسه موفق (ISSPP)» به بررسی ویژگی‌های مدارس موفق (ماندگار) هفت کشور استرالیا، دانمارک، انگلستان، نروژ، سوئد، آمریکا و چین را به روش مروری مقایسه و تحلیل پرداخته‌اند و نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که مدیران مدارس اولین به عنوان اولین عامل موفقیت تأثیر چشم‌گیری بر پیامدهای مدرسه دارند. عوامل شخصیتی و رفتار مدیران نقش مهمی در چگونگی نفوذ در محیط خارجی (سیاستمداران، مسئولین شهری، شهروندان و ...) و اعضای داخلی (معلمان، کارکنان، دانش‌آموزان و اولیا) و جلب اعتماد آنان، نوع دخالت و هدایت مدرسه برای پیشبرد اهداف دارد و به نوعی پیش‌نیاز ویژگی‌های حرفه‌ای تلقی می‌گردد (Zeinabadi & Abdolhoseini, 2017).

گوردن^۲ (۲۰۲۲) در کتاب خود با عنوان «توسعه مدارس موفق: یک رویکرد کل‌نگر» نیاز به یک رویکرد کل‌نگر برای بهبود مدرسه در مورد رشد کل کودک و روابط بین دانش‌آموز، خانواده و توسعه جامعه‌شناسایی و مورد تأکید قرار می‌دهد. این کتاب استدلال می‌کند که آموزش PK-12 باید تمرکز خود را به کیفیت‌های جامع مدرسه موفق معطوف کند، ویژگی‌هایی که منعکس‌کننده یک رویکرد اخلاقی و نه فنی به آموزش است و در عین حال عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان را نیز بهبود می‌بخشد (Gordon & Stephen, 2022).

گورر^۳ و همکاران در مقاله‌ای با عنوان «مدل سیستم‌های باز رهبری موفق مدرسه» از طریق توصیف و در نظر گرفتن ۱۲ مدل توسعه یافته به عنوان بخشی از پروژه بین‌المللی مدیریت مدرسه موفق (ISSPP)، مدل جدیدی از رهبری مدارس موفق ارائه کرده‌اند. یافته‌های این

۱ «پروژه بین‌المللی مدیر مدرسه موفق ISSPP» یکی از مهمترین پروژه‌های بین‌المللی در زمینه ویژگی‌های یک مدرسه و مدیر موفق بود که مورد توجه بسیاری از پژوهشگران و همچنین پژوهش‌های بین‌المللی قرار گرفت.

2 Stephen P. Gordon

3 Gurr, D., Drysdale, L., & Goode, H.

پژوهش نشان می‌دهد که رویکرد سیستم‌های باز اتخاذ شده، مدارس را به‌عنوان یک چرخه پیوسته از ورودی-تحول-خروجی با حلقه‌های بازخورد که هر مرحله از چرخه را مطلع می‌کند، نشان می‌دهد (Gurr, Drysdale & Goode, 2022).

جارل، اندرسن و بروسینگ^۱ در پژوهش تحت عنوان «ویژگی‌های سازمانی مدارس موفق و شکست خورده: چارچوبی نظری برای توضیح تنوع در پیشرفت دانش‌آموزان» بررسی ویژگی‌های مدارس ماندگار و مقایسه آن با مدارس ناموفق و شکست خورده نشان داد چرا برخی از مدارس سطح موفقیت بالایی را کسب می‌کنند، در حالی که برخی دیگر این‌گونه نیستند؟ این پژوهش با ادغام ادبیات مربوط به اثربخشی آموزشی و نهادگرایی جامعه‌شناختی مدارس ماندگار، تحقیقی در مورد چهار مدرسه موفق و چهار شکست خورده در سوئد در مورد تأثیر سازمان داخلی مدارس بر پیشرفت دانش‌آموزان ارائه می‌دهد. نتایج نشان می‌دهد که دو مدرسه دارای خصوصیات سازمانی متمایز هستند که با گذشت زمان ثبات قابل توجهی نشان می‌دهند. با پیوند دادن ویژگی‌های سازمانی و نتایج دانش‌آموزان، ما استدلال می‌کنیم که: الف) واقعیت اجتماعی متفاوت معلمان و مدیران در بین دو مدرسه، انواع مختلف عملکردها و عقاید را در بین معلمان و مدیران پرورش می‌دهد، ب) باعث ایجاد محیط‌های مختلف یادگیری برای دانش‌آموزان می‌شود که متعاقباً منجر به تغییر در مسیر یادگیری آن‌ها می‌شود (Jarl, Andersson & Blossing, 2021).

بیشتر تحقیقات ناظر بر بحث مدارس ماندگار و مدارس موفق که در کشورمان انجام شده، تحقیقات نظری است و بیشتر به اهمیت و فواید اصول حرفه‌ای در مدیریت آموزشی پرداخته است و نتایج نشانگر آن است که اصول حرفه‌ای در مدیریت آموزشی سبب می‌شود که این اصول خود به خود به افراد داخل مدرسه یا سازمان آموزشی انتقال یابد و آنها نیز وی را الگوی خویش سازند و در رشد و تعالی خود و در محیط کار و شغل تلاش نمایند و همین منجر به ارتقای مدرسه و در سطح بالاتر سازمان آموزشی و از آن بالاتر جامعه می‌شود. در این پژوهش‌ها بیشتر به ویژگی‌های مدارس موفق و ماندگار پرداخته شده است و در خصوص اینکه یک مدرسه موفق چگونه و در چه فرایندی می‌تواند به یک مدرسه ماندگار ارتقا پیدا کند، بحثی نشده و راهکار و روشی ارائه نشده است. با توجه به اینکه این پژوهش می‌خواهد ویژگی‌های مدیریت مدارس ماندگار را بررسی کند و در نهایت به الگوی برای مدیریت مدارس ماندگار در ایران دست یابد، به دلایل ذیل انجام این پژوهش ضرورت پیدا می‌کند:

- محدود بودن تحقیقات در زمینه مدارس موفق در ایران.

- اهمیت داشتن اصولی برای گذار از مدارس موفق به مدارس ماندگار برای پایداری آنها در طول زمان.

- توسعه درک مدارس موفق و گذار به مدارس ماندگار به‌منظور توسعه اقتصادی و ضرورت تدوین راهبردهای اثربخش در راستای تقویت اثربخشی مدارس.

به این ترتیب با توجه به آنچه بیان گردید ضرورت بررسی ویژگی‌های مدیریت مدارس موفق برای گذار به مدارس ماندگار در آموزش و پرورش ایران بیش از پیش آشکار می‌گردد. بر این اساس و با در نظر گرفتن حساسیت موضوع در پژوهش حاضر سعی شده الگویی برای گذار مدارس موفق به مدارس ماندگار مورد ارائه شود و سؤال اصلی این پژوهش عبارت است از «چه الگویی برای گذار مدارس موفق به مدارس ماندگار مناسب است؟»

روش‌شناسی پژوهش

تحقیق حاضر از بُعد هدف، تحقیقی توسعه‌ای- کاربردی و از لحاظ روش، یک تحقیق ترکیبی^۲ (آمیخته) می‌باشد. با توجه اینکه در زمینه عوامل موثر بر گذار مدارس موفق به مدارس ماندگار پژوهش مدونی در ایران انجام نشده بود و عوامل تاثیر گذار بر این فرایند شناسایی نگردید بود؛ لذا برای ارائه مدل ضروری بود که با استفاده از نظرات خبرگان و متخصصان این حوزه ابتدا عوامل موثر بر گذار مدارس موفق به سوی مداری ماندگار شناسایی می‌گردید که بدین منظور مرحله کیفی پژوهش اجرا گردید. در مرحله کیفی با استفاده از روش دلفی مؤلفه و شاخص‌های گذار از مدارس موفق به مدارس ماندگار شناسایی گردید. در همین راستا با استفاده از مبانی نظری و ادبیات پژوهش، شاخص‌های مرتبط با گذار از مدارس موفق به مدارس ماندگار استخراج، دسته‌بندی، پالایش و به‌صورت اولیه تدوین گردید که به‌صورت پرسش‌نامه اولیه بسته پاسخ و باز پاسخ به‌صورت هم‌زمان برای ارزیابی نظر خبرگان در اختیار اعضای پنل خبرگان قرار گرفت. پنل خبرگان (جامعه آماری بخش کیفی) عبارت بودند از متخصصانی از حوزه‌های حوزه مدیریت آموزشی، علوم تربیتی، برنامه‌ریزی آموزشی، فلسفه تعلیم و تربیت و مدیریت آموزش عالی که در زمینه مدارس موفق و یا مدارس ماندگار دارای تالیفاتی بودند یا پژوهش‌های مرتبط انجام داده بودند، همچنین از مدیران مدارس موفق و ماندگار با بیش از ۲۰ سال سابقه و تجربه انتخاب گردیدند. بعد از انتخاب هسته اولیه پنل در مرحله بعدی با توصیه و پیشنهاد خبرگان منتخب متخصصان دیگری به پنل اضافه شدند که در مجموع اعضای پنل با ۳۰ نفر متخصص با تخصص مورد نظر

1 Jarl, Andersson & Blossing

2 Mixed Methods Research

تشکیل شد؛ که در نهایت از این تعداد نظرات ۲۲ نفر جمع‌آوری و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. اجرای دلفی در سه مرحله انجام گرفت که در راند اول پس از جمع‌آوری و ورود اطلاعات و تجزیه و تحلیل با استفاده از تکنیک آمار توصیفی میانه، میانگین، مد و انحراف معیار جمع‌بندی گردید. بعد از تجزیه و تحلیل داده‌های به‌دست آمده به‌وسیله روش‌های آمار توصیفی برای محاسبه ضریب توافق خبرگان در این مرحله از آزمون رتبه‌های دبلیو کندال^۱ استفاده گردید. با توجه به شاخص آماره کندال راند اول که زیر ۰/۵ بود و نشان از اجماع پایین خبرگان در این خصوص شاخص‌های مورد سؤال بود، لذا اجرای راند دوم دلفی ضرورت پیدا کرد و این مراحل باید تا حصول توافق قابل قبول ادامه پیدا کند. در راند دوم، پاسخ‌های مرحله اول مبنایی برای ایجاد سؤال‌ها در پرسشنامه مرحله دوم قرار گرفت تا خبرگان نظرات خود را در دور دوم اصلاح و تعدیل کنند می‌شود. نتایج آزمون رتبه‌های دبلیو کندال برای راند دوم دلفی با توجه به آنکه مقدار ۰/۷۰۹ ضریب توافق که به ۱ بیشتر میل می‌کند به‌صورت کلی اجماع میان نظرات خبرگان را در خصوص همه مفاهیم حاصل گردید و از ورود به دور سوم خودداری می‌گردد. دور سوم دلفی برای دستیابی به یک هدف کلی انجام گرفت.

در مرحله کمی از با استفاده از یافته‌های پژوهش در بخش کیفی و جمع‌بندی نظرات خبرگان پرسش‌نامه‌ای محقق ساخته طراحی گردید تا با جمع‌آوری داده‌های واقعی از جامعه آماری به آزمون مدل فرضی (کیفی) پژوهش پرداخته شود در این مرحله از روش پژوهش پیمایشی استفاده شده است. جامعه آماری بخش کمی عبارتند از مدیران و آموزگاران مدارس ماندگار و مدارس موفق، مدیران و پژوهشگران حوزه آموزش و پرورش. برای محاسبه نمونه آماری از فرمول جامعه آماری نامحدود کوکران استفاده گردید که بر اساس فرمول زیر ۳۸۵ نفر به دست می‌آید.

$$\frac{(1.96)^2 \times 0.5 \times 0.5}{(0.05)^2} = 384.16 \approx 385,$$

به‌منظور بررسی روایی محتوایی^۲ (CVR) پرسشنامه در اختیار ۸ نفر از متخصصان این حیطه قرار گرفت و نظر خود را در ارتباط با پرسشنامه بیان کردند که از این منظر شاخص CVR بالا ۰/۶۰ داشتند. برای سنجش روایی سازه با استفاده از روش تحلیل عاملی تأییدی^۳ (CFA)، استفاده شد و با توجه به اینکه تمامی گویه‌ها بارهای عاملی استاندارد شده بالاتر از ۰/۷ داشتند لذا هیچ‌کدام از گویه‌ها حذف نگردید.

برای سنجش میزان پایایی پرسش‌نامه نیز از آزمون آلفای کرونباخ استفاده گردید که میزان آلفای محاسبه شده برای تمامی مؤلفه‌های سیزده‌گانه پژوهش را در الگوی گذار مدارس موفق به‌سوی مدارس ماندگار در هیچ یک از ابعاد کمتر از ۰/۸ نبود و این نشان دهنده پایایی بالای پرسش‌نامه است که بر اساس قاعده جرج و مالری (George and Mallery 2003, 231) بالاتر از سطح قابل قبول است و آلفای محاسبه شده برای کل گویه‌های پرسش‌نامه ۰/۹۸۹ است که در سطح عالی محسوب می‌شود. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از مدل یابی معادلات ساختاری به روش PLS برای برآورد ضرایب مسیر (Beta) و برای به دست آوردن آماره T از آزمون بوت استراب با استفاده از نسخه سوم نرم‌افزار Smart-PLS استفاده شده است.

یافته‌ها

یافته‌های پژوهش در مرحله کیفی نشان می‌دهد که بعد از اجرای سه راند دلفی، ۱۳۲ شاخص و ۱۳ مؤلفه برای الگوی گذار از مدارس موفق به مدارس ماندگار شناسایی و با ضریب توافق کندال ۰/۷۰۹ مورد اجماع خبرگان قرار گرفته است. جدول شماره ۱ مؤلفه‌ها، تعداد گویه‌های و ضریب وزنی بخش کیفی مؤلفه‌های مدل را نشان می‌دهد. همان‌طور که ملاحظه می‌شود، مؤلفه سازمان و مدیریت از نظر خبرگان بیشترین اهمیت را در یک مدل گذر از مدارس موفق به مدارس ماندگار دارد ویژگی‌های معلمان مدارس ماندگار، ویژگی‌های مدیر در رده‌های بعدی قرار دارند. فرهنگ و جامعه و خانواده در رده‌های آخر اولویت‌های سیزده‌گانه قرار دارند.

جدول ۱- مؤلفه، شاخص‌ها و ضریب وزنی و نتایج آماری مؤلفه مدل گذر از مدارس موفق به مدارس ماندگار

ردیف	مؤلفه	تعداد شاخص‌ها	نتایج آمار توصیفی تجزیه و تحلیل			ضریب وزنی
			نما	میانگین	انحراف معیار	
۱	سازمان و مدیریت	۹	۵	۴/۴۵۴۵	۰/۹۶۲۵	۴/۵۵۰۵
۲	اهداف	۹	۵	۴/۷۲۷۳	۰/۷۰۲۵	۴/۴۷۴۷
۳	روش‌ها	۱۱	۵	۴/۴۵۴۵	-۰/۶۷۱	۴/۲۷۲۷
۴	ویژگی‌های مدیر	۱۶	۵	۴/۲۷۲۷	۰/۹۸۴۷	۴/۴۹۱۵
۵	ویژگی معلمان	۸	۵	۴/۵۰۰۰	۰/۶۷۲۶	۴/۲۶۱۴
۶	ویژگی‌های دانش‌آموز	۱۲	۴	۴/۰۰۰۰	۰/۹۷۵۹	۴/۵۲۲۷
۷	خانواده	۶	۴	۳/۷۷۲۷	۰/۸۶۹۱	۴/۰۹۰۹

1 Kendall's coefficient of concordance

2 Content Validity Ratio

3 Confirmatory Factor Analysis

۴/۱۶۱۶	۰/۹۵۰۱	۴	۴/۰۴۵۵	۵	۹	فرهنگ و جامعه	۸
۴/۲۵۶۲	۱/۰۷۷۱	۴	۳/۷۲۷۳	۴	۱۱	معماری و ساختمان و تجهیزات	۹
۴/۲۶۷۷	۰/۸۲۷	۴	۴/۲۷۲۷	۵	۹	روابط انسانی و مشارکت	۱۰
۴/۳۷۱۹	۰/۷۹۶۴	۵	۴/۴۰۹۱	۵	۱۱	محتوای آموزشی	۱۱
۴/۳۹۶۱	۰/۹۹۰۲	۴	۴/۱۳۶۴	۵	۷	اصول و روش‌های آموزشی	۱۲
۴/۴۳۱۸	۱/۰۶۶	۴	۳/۷۷۲۷	۵	۱۴	دولت و حاکمیت	۱۳

در بخش کمی پژوهش و برای پاسخ سؤال اصلی از الگوی معادلات ساختاری استفاده گردیده است. مدل‌سازی معادلات ساختاری با دو نسل روش‌های تجزیه و تحلیل داده‌ها معرفی شده است. نسل اول، روش مدل‌سازی معادلات ساختاری کوواریانس محور هستند که هدف اصلی این روش‌ها تایید مدل بوده و بیشتر مناسب مدل‌های تأییدی و تحلیل مسیر می‌باشد ولی نسل دوم معادلات ساختاری به روش پی ال اس (PLS) که یک روش به روز تر می باشد برای روبرو شدن با مدل‌های اندازه‌گیری سازنده است و مناسب تحقیقات اکتشافی و توسعه تئوری و نظریه می باشد؛ از این در پژوهش حاضر با توجه با اکتشافی بودن الگوی پژوهش از روش PLS با استفاده از نرم‌افزار Smart-PLS استفاده شده است. برای پاسخ به این سؤال ابتدا با استفاده از مدل فرضی پژوهش مسیر ارتباطی شاخص‌ها به و مؤلفه‌ها با متغیر وابسته مدارس ماندگار ترسیم گردید تا بدین وسیله میزان تأثیر هر یک از عوامل تأثیرگذار این مدل تعیین شود. بعد از اجرای مرحله اولیه مدل به تعیین بارهای عاملی عوامل بیرونی پژوهش بر عوامل مکنون پرداخته شد نتایج محاسبات نشان می‌دهد که تمامی متغیرهای مشاهده پذیر پژوهش (شاخص‌ها) دارای بار عاملی بیرونی (وزن‌های بیرونی) بیش ۰/۵ بر روی متغیرهای پنهان پژوهش (مؤلفه‌ها) بوده و تأثیر آنها در مدل پژوهش قابل قبول است. همچنین نتایج محاسبات داده‌های نشان می‌دهد رابطه بین مؤلفه‌های سیزده‌گانه و متغیر وابسته پژوهش (مدارس ماندگار) با توجه به مقدار آماره t که بالای ۲/۵۶ می‌باشد، با اطمینان ۹۹ درصد در سطح معنی‌داری ۰/۰۰۰ رابطه بین اجزای مدل را تأیید می‌شود. از سوی دیگر ضریب مسیر مدل در همه روابط بالاتر از صفر است که نشان دهند رابطه خطی مثبت و معنی‌دار هر یک از مؤلفه‌ها با مقوله مدارس ماندگار است. جدول شماره ۲ ضرایب مسیر و مقدار آماره t و سطح معنی‌داری بین هر یک از مؤلفه‌ها و متغیر مدارس ماندگار را نشان می‌دهد. بیشترین ضریب مسیر مربوط به رابطه اصول و روش‌های آموزشی به میزان ۰/۱۱۸ و کمترین میزان رابطه سازمان و مدیریت به میزان (۰/۰۵۵) است.

جدول ۲- ضرایب t و سطح معنی‌داری مسیرهای روابط مدل

معنی‌داری ^۳	آماره t ^۲	ضرایب مسیر اصلی ^۱	مسیرهای روابط مدل
0.000	15.717	0.055	سازمان و مدیریت ← مدارس ماندگار
0.000	15.808	0.082	اهداف مدارس ماندگار ← مدارس ماندگار
0.000	18.255	0.089	روش‌های مدارس ماندگار ← مدارس ماندگار
0.000	19.862	0.105	ویژگی‌های مدیر ← مدارس ماندگار
0.000	15.510	0.063	ویژگی‌های دانش آموزان ← مدارس ماندگار
0.000	18.219	0.093	ویژگی‌های معلمان ← مدارس ماندگار
0.000	15.525	0.066	خانواده ← مدارس ماندگار
0.000	19.250	0.111	فرهنگ و جامعه ← مدارس ماندگار
0.000	22.236	0.102	معماری و ساختمان و تجهیزات ← مدارس ماندگار
0.000	12.988	0.071	روابط انسانی و مشارکت ← مدارس ماندگار
0.000	20.092	0.099	محتوای آموزشی ← مدارس ماندگار
0.000	16.843	0.089	دولت و حاکمیت ← مدارس ماندگار
0.000	21.970	0.118	اصول و روش‌های آموزشی ← مدارس ماندگار

¹ (واریانس تبیین شده) نشان دهنده‌ی میزان واریانس تبیین شده گذار مدارس موفق به مدارس ماندگار به‌وسیله متغیرهای مستقل هستند که در واقع نشان می‌دهند که چند درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل تبیین می‌شود. مؤلفه‌های گذار مدارس موفق به مدارس ماندگار مورد آزمون در این پژوهش در مجموع ۹۹ درصد از تغییرات این مدل را تبیین می‌کند.

برای پیش‌بینی تغییرات مدارس ماندگار با استفاده از الگوی پژوهش از طریق روش الگویابی معادلات ساختاری بررسی از روش حداقل مجذورات جزئی برای برآورد الگو استفاده شد. شاخص Q^2 کل مدل برای پیش‌بینی تغییرات مدل گذار مدارس موفق به مدارس ماندگار برابر

1 Original Sample(O)
2 T Statistics (O/Stdev)
3 P Values

با ۰/۹۰۶ می‌باشد به این معنی که تمامی مؤلفه‌هایی مدل گذار مدارس موفق به مدارس ماندگار که در این پژوهش شناسایی شده‌اند روی هم رفته با توجه به پاسخ جامعه آماری به نقش این مؤلفه‌ها در الگویی مدل گذار مدارس موفق به مدارس ماندگار ۹۰/۶ درصد از تغییرات آن را پیش‌بینی کنند و مابقی تغییرات آن مربوط عواملی غیر از عوامل شناسایی شده در این مدل می‌باشد.

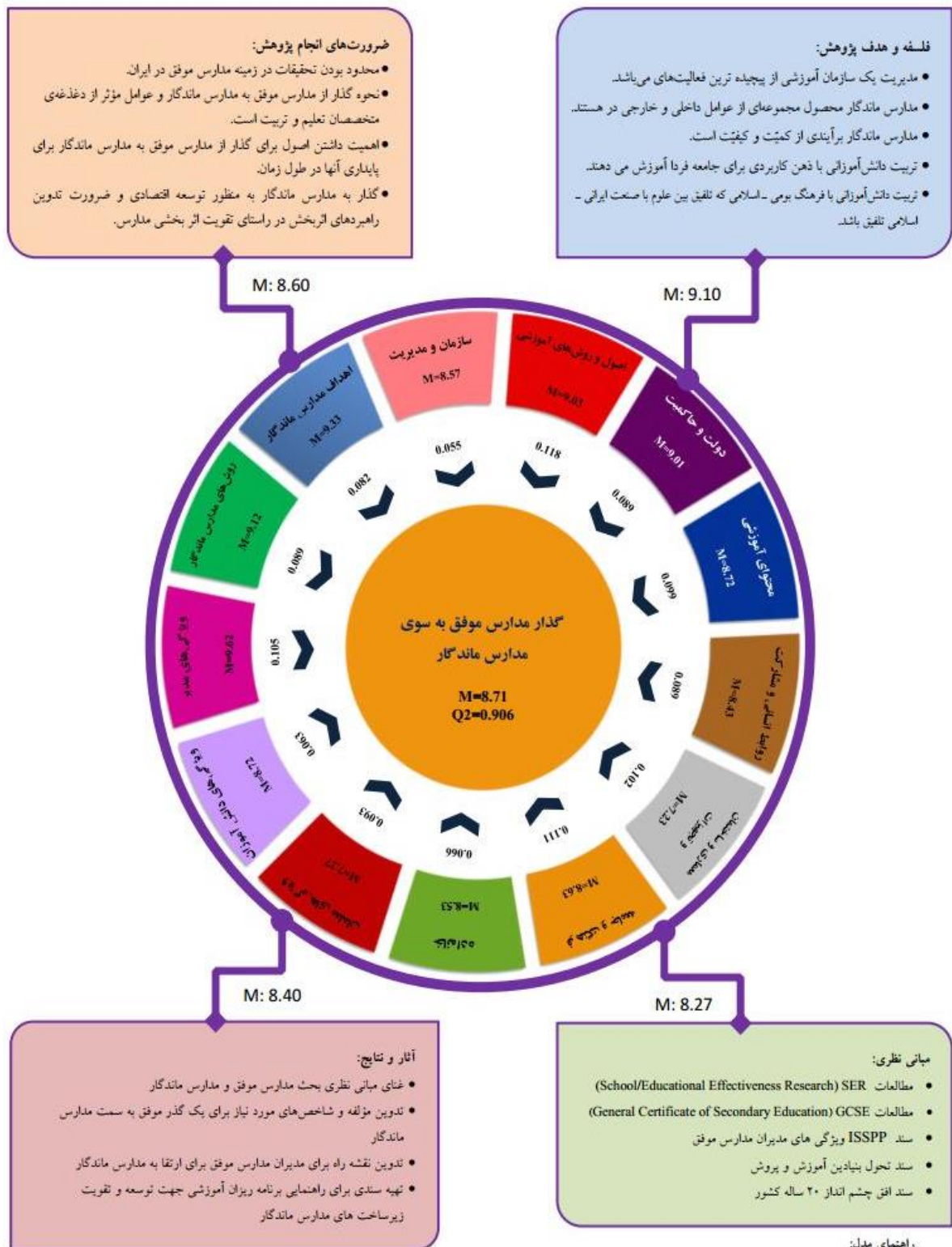
شکل ۱- مدل آماری گذار مدارس موفق به مدارس ماندگار

شکل ۲- ماتریس مقدار Q2 مؤلفه مدل گذار مدارس موفق به مدارس ماندگار

مدل نهایی تحقیق:

بعد از مشخص شدن میزان تأثیر هر یک مؤلفه‌های در گذار مدارس موفق به مدارس ماندگار، الگوی پژوهش به شرح شکل زیر تدوین شد.

شکل ۳- الگوی گذار مدارس موفق به مدارس ماندگار

نیکیوی برازش مدل

برای نیکیوی برازش کل مدل از شاخصی به نام نیکیوی برازش (GOF) که توسط و همکاران (۲۰۰۵) پیشنهاد شده استفاده گردید. این شاخص به صورت میانگین R^2 و متوسط مقادیر اشتراکی به صورت دستی محاسبه می‌شود. از آنجا که این مقدار به دو شاخص مذکور وابسته است. حدود این دو شاخص بین صفر و یک بوده و تزلزل و همکاران (۲۰۰۹) سه مقدار ۰/۰۱، ۰/۲۵ و ۰/۳۶ را به ترتیب به عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای GOF معرفی نموده‌اند (Mohsenin & Sfidani, 2014, P155).

$$GOF = \sqrt{\text{Commuality} * R^2}$$

طبق فرمول محاسبه GOF داریم:

$$GOF = \sqrt{0.999 * 0.906} = 0.9513$$

با توجه به محاسبات انجام شده برای مدل پژوهش، شاخص GOF این مدل تقریباً ۰/۹۵۱ به دست آمده است که از **مطلوبیت قوی** مدل حکایت دارد.

بحث و نتیجه گیری

تهیه الگوی گذار مدارس موفق به مدارس ماندگار به این مدارس کمک خواهد که یک ارزیابی دقیق و بهتری از وضعیت خود داشته باشند و بتوانند نقشه وضعیت فعلی سازمان را از این منظر ترسیم کنند. با ارزیابی وضعیت موجود، مدیران مدارس و برنامه‌ریزان آموزش و پرورش می‌توانند کمبودها خود را در این زمینه و مباحث مرتبط با آن را شناسایی کنند. از این رو در این پژوهش سعی شده با طراحی یک مدل و الگویی برای گذار مدارس موفق به مدارس ماندگار ترسیم گردد.

در این پژوهش با بررسی تجارب جهانی و ادبیات موجود با ارائه تعدادی شاخص و مؤلفه از صاحب نظران خواسته شد تا ضمن بررسی مؤلفه‌های ارائه شده به بیان نظرات اصلاحی خود در زمینه این مؤلفه‌ها و ارائه شاخص و مؤلفه‌های جدید برای گذار از مدارس موفق به مدارس ماندگار اقدام نمایند که در نهایت سیزده مؤلفه و ۱۳۲ شاخص به عنوان شاخص‌ها و مؤلفه‌های گذار از مدارس موفق به مدارس ماندگار مورد اجماع خبرگان قرار گرفت که با استفاده از آن، پرسش‌نامه‌ای طراحی و از جامعه آماری مدیران و پژوهشگران حوزه آموزش و پرورش اطلاعات مورد نیاز جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل گردید.

اولین نتیجه این پژوهش شناسایی شاخص‌ها و مؤلفه‌هایی است که به مدارس موفق برای گذار به مدارس ماندگار کمک می‌کند؛ با توجه به اینکه اکثر پژوهش‌های انجام شده در این زمینه ناظر بر بحث اثربخشی مدارس موفق بود این بخش از نتایج پژوهش برای اولین بار به شناسایی مؤلفه‌های شاخص‌ها و مؤلفه‌های گذار از مدارس موفق به مدارس ماندگار برای یک سازمان آموزشی و مدارس موفق محسوب می‌شود که با توجه ساختار حاکم بر این مدارس این شاخص‌ها دسته‌بندی گردید که برنامه‌ریزی و اجرای آن در ساختار سازمانی حاکم بر مدارس موفق به تغییرات کمتری نیاز باشد و یک الگو علمی و مستند برای گذار از مدارس موفق به مدارس ماندگار است که با استفاده از خطوط کلی ارائه شده، گذار مدارس موفق به مدارس ماندگار را تسهیل گردد.

دومین و مهم‌ترین نتیجه این پژوهش که حاصل مطالعات نظری، جمع‌بندی نظرات خبرگان مدیریت آموزشی، علوم تربیتی، برنامه‌ریزی آموزشی، فلسفه تعلیم و تربیت تجزیه و تحلیل نظرات جامعه آماری و دریافت نظرات متخصصان حوزه‌های مرتبط با پژوهش است، ارائه یک الگو برای گذار از مدارس موفق به مدارس ماندگار می‌باشد. با توجه به یافته‌های پژوهش مؤلفه اصول و روش‌های آموزشی بیشترین تأثیر در روند گذار مدارس موفق به مدارس ماندگار دارد که دلیل آن از نظر محقق موضوع عینیت این مباحث است چرا که جامعه آماری عموماً از متخصصان حوزه آموزش محسوب می‌شوند که آموزش و پرورش دانش آموزان را دارند و خوب می‌دانند که راهکار علمی آن توجه به اصول مدیریت آموزشی است. فرهنگ و جامعه جایگاه دوم اهمیت را دارد و دلیل آن جایگاه مدارس ماندگار است که از همان‌طور که اسم این مدارس نشان دهنده عمق ریشه‌های آن در فرهنگ جامعه است و قطعاً ماندگار بدون توجه به ریشه‌های فرهنگی یک جامعه اتفاقی غیرممکن است. مؤلفه ویژگی‌های مدیر سومین مؤلفه تأثیرگذار چرا که سکان مدارس در دستان مدیران آن مجموعه است و مدیر با ایجاد هماهنگی در بین عوامل موفقیت و ایجاد اعتدال در بین ذینفعان مدارس ماندگار و جذب مشارکت‌ها، باعث موفقیت آن می‌شود. معماری و ساختمان و تجهیزات چهارمین مؤلفه تأثیرگذار بر گذار مدارس موفق به مدارس ماندگار است و ساختمان مدارس ماندگار از دیرباز به عنوان شناسنامه معرف آنها مطرح بود و هر کدام از این مدارس به دلیل سبک معماری خود شناسایی و شناخته می‌شدند.

انتظار می‌رود، مدارس موفق با استفاده از نتایج این پژوهش بتوانند موفق به شناسایی نقاط ضعف خود شده و در جهت رفع آنها برآیند، نقاط قوت خود را شناخته و آنها را تقویت کنند، نقشه و مسیر حرکت خود را ترسیم نموده و با توجه به شرایط، امکانات و ویژگی‌های خود عوامل

تأثیرگذار را در این روند بکار بگیرند با ایجاد یک افق دید در بین ذینفعان، مشارکت حداکثری آنها را جذب کنند. در این زمینه مدیران نقش انکارناپذیری دارند که با توجه اصول مدیریت آموزشی و روش‌های علمی در اداره و ریل‌گذاری این مدارس باید تلاش کنند.

پیشنهاد‌های کاربردی پژوهش

- مدیران این مدارس با یک برنامه مدون به بررسی روندهای جاری با توجه به اصول مدیریت آموزشی پرداخته و با اصلاح رویه‌های معیوب با کمک گرفتن از متخصصان حوزه مدیریت آموزشی به تدوین برنامه‌های کوتاه مدت و میان مدت اقدام نمایند؛
- سازمان‌های تصمیم‌گیر ذی‌ربط مانند آموزش و پرورش به برگزاری کوتاه مدت علوم و مهارت‌های مدیریتی برای مدیران مدارس موفق اقدام نمایند؛
- برنامه ریزان و مدیران و معلمان مدارس موفق با عوامل مدارس ماندگار ارتباط گرفته و در خصوص مسائل مهم اجتماعی و فرهنگی جامعه از آنها تجربه کسب کنند؛
- مدارس موفق در ساخت و یا بازسازی ساختمان مدارس خود به مؤلفه معماری اهمیت بیشتری بدهند و با توجه به فرهنگ ایرانی و اسلامی به یا استفاده از معماران صاحب سبک ساختمان‌های با معماری ایرانی و اسلامی بنا نمایند؛
- مدارس موفق با تخصیص بودجه به روزآمدسازی تجهیزات آموزشی و کمک آموزشی، تجهیزات آزمایشگاهی و کارگاهی و تجهیزات رفاهی مدارس اقدام نمایند تا در یک بازه زمانی از نظر تجهیزات ارتقا داشته باشند؛
- مدارس موفق با بهره‌گیری تجربیات مدارس ماندگار به بازبینی محتوای آموزشی رسمی و غیررسمی (در قالب فوق برنامه) اقدام نمایند.
- مدارس موفق برای انتخاب معلمان خود ضوابط خاصی را تدوین نموده و در چارچوب آن معلمان را جذب نمایند.

ملاحظات اخلاقی

حامی مالی

هزینه‌های مطالعه حاضر توسط نویسندگان مقاله تأمین شد.

مشارکت نویسندگان

طراحی و ایده پردازی: قاسم شورمیچ، زهره شکیبایی، فریمان ابراهیم‌زاده؛ روش‌شناسی و تحلیل داده‌ها: قاسم شورمیچ، زهره شکیبایی، فریمان ابراهیم‌زاده

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان مقاله حاضر هرگونه تعارض منافع بوده است.

References

- Abedi Kooshki, S., & Zeinabadi, H. (2021). Successful School Management Policies, Patterns and Principles (Overview of ISSPP International Project Findings). *Science and Technology Policy Letters*, 11(2), 124-136 [in Persian]
- Alagheband, Ali. (2017). *Introduction to Educational Management*. Tehran, Publications. [in Persian]
- Arioder, L. J. Q., Arioder, V. Q., Quintana, V. V., & Dagamac, N. H. (2020). Application of Constructivist Teaching Approach in Introducing New Environmental Concepts to Young Elementary Students in the Philippines: A Small Class Sized Experience from Slime Moulds Modeling. *Interdisciplinary Journal of Environmental and Science Education*, 16(2), e2214. <https://doi.org/10.29333/ijese/7818>
- Balcı, A. (2008). de Eğitim Yönetiminin Bilimleşme Düzeyi . *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 54 (54), 181-209. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/kuey/issue/10343/126706>
- Brighouse, T. and Tomlinson, J. (1991). *Successful schools*. London: Institute of Public Policy Research
- Burris, C., & Cimarusti, D. (2021). *Chartered for Profit: The Hidden World of Charter Schools Operated for Financial Gain*. Network for Public Education.
- Emadzadeh, Mostafa & Hashemian Massoud. (1995). the role of economic education in adolescent culture and behavior. *Education*, No. 101. [in Persian]
- Georg, D. and Mallery P. (2003). *Spss for windows step by step: asimple guide and reference*. 11. 0 update (4th ed). Boston: Allyn & Bacon.

- Gordon, P. Stephen. (2022). Title *Developing Successful Schools: A Holistic Approach*. New York: Palgrave Macmillan Cham.
- Gurr, D., Drysdale, L., & Goode, H. (2022). An open systems model of successful school leadership. *Journal of Educational Administration*.
- Habibi, H., Pardakhtchi, M. H., Abolghasemi, M., & Ghahramani, M. (2014). Investigating the learning atmosphere of the school and its relationship with the effectiveness of the school. *Teaching and Learning Research*, 10(2), 101-118.
- Hajibabayi, H. (2012). A study on the characteristics of "the school which I like" according to the document on fundamental development in education. *Educational Innovations*, 11(2), 51-74. [in Persian]
- Hassani, M., & Sameri, M. (2010). A Study of Organizational Effectiveness of High Schools in District One of Urmia City Using Parsons' Model. *Organizational Culture Management*, 8(21), 201-223. [in Persian]
- Hatamian, Jamal; Zeinabadi, Hassan Reza; Abdollahi, Bijan; Abbassian, Hossein. (2017). Identifying, designing, and testing the progressive patterns of professional learner community in elementary schools: A mixed study, *Journal of Research in Teacher Education*, 1(3), 73-104. [in Persian]
- Jarl, M., Andersson, K., & Blossing, U. (2021). Organizational characteristics of successful and failing schools: a theoretical framework for explaining variation in student achievement. *School Effectiveness and School Improvement*, 1-17.
- Khosrowjerdi; Narjes and Mahmoudi; Masoud. (2013). School is a safe house to live and learn. Mashhad, National Conference on Architecture, Urban Planning and Sustainable Development with a focus on reading Iranian Islamic identity in architecture and urban planning. 29 November 2013, Mashad. [in Persian]
- Lezotte, Lawrence W. (1991) "School Improvement Based on Effective Schools Research: The Decade Ahead", *Educational Considerations*: Vol. 18: No.
- Mashayekhi, Z., Nadi, M. A., & karimi, F. (2020). provide a model for successful elementary school leadership based on grounded theory (GT). *Journal of New Approaches in Educational Administration*, 11(44), 181-210. [in persian]
- Mohsenin, S., & Sfidani, M. (2014). Structural equations based on partial least squares using smart-PLS software (educational and practical). Tehran: Mehrban Nashr. [in Persian]
- Neutzling, Misti; Pratt, Erica; Parker, Melissa. (2019). Perceptions of Learning to Teach in a Constructivist Environment. *The Physical Educator*. Vol. 76 No. 3 (2019). DOI: <https://doi.org/10.18666/TPE-2019-V76-I3-8757>
- Nguyen, N. G., & Pham, H. T. (2020). Constructivist Learning and the Law of Sines in Advanced 10th Grade Geometry Textbooks in Vietnam. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*, 19 (1).
- Nooryan, Mohammad; Shahbazi, Shahroz. (2013). Reread the definitions and characteristics of top schools. *Journal of Curriculum Development and Educational Planning Research*, 3(1), 105-124. [in Persian]
- Sadigh Akbari, S., & Noori, R. (2014). The Status of Light and Color in Environmental Psychology in Designing Child-Focused Treatment Spaces (Case Study: Mofid Pediatrics Hospital). *Armanshahr Architecture & Urban Development*, 7(1), 45-53. [in Persian]
- Safi, Ahmad. (1997). *Visage of the Teacher*. Tehran: Publication of parents and teachers association. [in Persian]
- Shawardi, Tehmina. (1993). The role of education in development. *Teacher Growth*, No. 95. [in Persian]
- Sprouz, Mohammad Amin. (2018) Does the future need schools?. the growth of the school of life. 16 (1).
- Zeinabadi, H., & Abdolhoseini, B. (2017). Successful school, successful principal: A comparative study of the findings of "International Successful School Principal Project" (ISSPP). *Educational Innovations*, 16(1), 21-42. [in persian]